

Sömürülmek için zenginleştirilen uranyum bireyleri sınıf savaşımının tarafı mıdır?

Bir dönem kapanıyor gibi. Öyle birkaç yılda ya da birkaç onyılda bir ortaya çıkan döngüsel yenilenmelerde olduğu gibi değil, eski kurallılıkların sürmesi sırasında görüntülerin değişmesinde olduğu gibi değil, döngüler ve kurallılıklar kökten değişecekmiş gibi.

Biz doğmadan çok önceleri, bir zamanlar, geleneksel iktisat terminolojisiyle mal ve hizmet imalatı olarak ifade edilen süreçlerin işlemesi için gerekli enerji, neredeyse tamamen yaşayan organizmaların (insanlar ve hayvanlar) çalıştırılmasıyla elde edilirmiş. Sürecin gerçekleşmesi için gerekli enerji canlı organizmalar tarafından üretildiğinden buna canlı organik enerji denebilir. Sonraları, ölü organizmaların artıklarında stoklanmış olanlar yakılarak elde edilen enerji giderek daha fazla kullanılır olmuş; buna da ölü organik enerji denebilir. Atom çekirdeğinin parçalanmasıyla elde edilen enerjiyse ne ölü ne canlı organizmaların enerji üretmesini ya da enerji üretiminde kullanılacak malzemenin organik olarak oluşturulmasını gerektirmez; bundan dolayı buna inorganik enerji denebilir.

Para olarak, uzun süre, yoğun olarak, değerli madenler ve değerli maden olarak değerinden sapan sikkeler kullanılmış. Kağıt paranın yaygın kullanımı Bank of England'ın para olarak banka notu basma tekeli almasından çok önceleri, örneğin Çin'de (biraz abartırsak) bin yıl öncesinde bile yaygın olarak kullanıldığı olmuş. Banka hesapları arasında, muhasebecilerin deftere birşeyler yazması dışında fiziki bir etkinlik gerektirmeyen transferlerle el değiştiren değer olarak kaydî paranın da çok önceleri örnekleri bulunuyor. Bunlara karşın, değerli madenler temel değer ölçümü ve birikim aracı olmayı, varsa kağıt para ya da kaydî para işlemleri sadeleştirici katalizatörler olmayı, (Çin'den İngiltere'ye Asya, Kuzey Afrika ve Avrupa'yı kapsayan sermaye süreçlerinin örgüldendiği eski «Eski Dünya»nın hala bütün dünya olduğu) oldukça yakın zamanlara kadar sürdürdü.

«Eski Dünya»nın dışından «Yeni Dünya»dan Avrupa'ya, orantısız değerli maden akışıyla ortaya çıkan değişikliklerden

1. sermaye süreçlerinin yoğunluğunun coğrafi dağılımı,
2. canlı organik enerjiden ölü organik enerjiye geçiş ve
3. sikkeden kağıt paraya geçiş

olmak üzere üçünün altı çizilebilir. İlk olarak, sermaye süreçleri «Eski Dünya»nın ücra bir köşesi olan Avrupa'da, başlangıçta da Avrupa'nın ücra bir köşesi olan İngiltere'de orantısız biçimde yoğunlaşmaya başladı. Bu sermaye süreçleri enerjisini önceleri canlı organik enerji olarak ve öncelikle de insanların çalışma gücünden almaktaydı. Zamanla akıldan çok çalışmadan kaçınma güdüsünün ve akılsız bulunan çalışanların zekalarının sayesinde, kullanılan enerji içinde çalışma gücünün payı azalmaya başladı, önceleri kömür, sonraları da petrol olmak üzere ölü organik enerjinin payı arttı. Sermaye süreçlerinin belli bölgelerde yoğunlaşması, parasal ilişkilerin olağanüstü artmasına ve işlemleri sadeleştirici olarak kullanılan kağıt paranın kullanılan para içindeki payının artmasına ve giderek kağıt para ile değerli maden arasındaki bağın kopmasına yol açtı.

Bu üç değişiklikle birlikte, o zamana kadarki döngüler ve kurallılıklar kökten değişti: Yeni bir çağ doğdu. Ancak burada ortaya çıkan döngüler ve kurallılıklar, değişimin süreklileşmesini gerektirmekteydi. Yani sermayenin Avrupa'da orantısız yoğunlaşmasını, canlı organik enerjinin ölü organik enerjiye oranının sürekli azalmasını, değerli maden artışını ve kağıt paranın değerli madenleri piyasadan daha fazla silmesini gerektirmekteydi. Bunların süreklileşmesini bırakalım bir kenara, bir arada olmaları bile çelişkilidir. Bu çelişkiler ancak çatışmaları süreklileştirebilirdi ve bu çatışmaların toz dumanı içinde çelişkiler görülmezleşirken, çelişik de olsa gelişme olabildiğince, «Yeni Çağ» sürüp gidebilirdi ki öyle de oldu.

Ondokuzuncu yüzyılın ikinci yarısından itibaren uzatmaları oynamaya başlayan «Yeni Çağ» şimdi artık tamamen mazi olmaya başlamış gibidir ve bu değişim de yine akıl marifetiyle değildir, yani birinin ya da birilerinin «hadi biz bir çağı kapatalım, yenisini açalım,» diye düşünüp akıl ettikleri bir değişim değildir. Akıl olan geçmişin tekrarlanabilir olduğu

konusunda bir tür imana dayandığından, aklî çağ açıp, çağ kapama girişimleri hep hüsrana uğramıştır. Eski «Yeni Çağ»ın açıldığında görülen üç değişimin benzeri kapanırken de gözlenmektedir:

1. Sermaye süreçlerinin yoğunluğunun coğrafi dağılımı.
2. Organik enerjiden inorganik enerjiye geçiş.
3. Kağıt paradan elektronik paraya geçiş.

Sermaye süreçleri, sermayenin sadece görelî olarak değil, mutlak olarak bile azalmasının zorunlulaşmaya başladığı ve buna karşı ancak (eninde sonunda patlayacak olan köpük olarak) finansal sermaye artışıyla direnenek uzatmaların biraz daha uzamasını bekleyen Avrupa'yı yeniden dünyanın kıyısına köşesine itecek tarzda dünya genelinde yayılmakta ve kimi yerde yavaş, kimi yerde hızlı olarak her yerde yoğunluğunu artırmaktadır. Aynı zamanda, sermaye çalışma gücüne dayalı geleneksel çözümlerle kolay anlaşılabilir olmaktan da çıkmaktadır; inorganik enerji üretimi, insanın çalışmasını ve yönlendirilebilir enerji üreticisi olarak organizmaları küçümsetecek tarzda gelişmektedir. Artık bir insan ya da birkaç kişilik bir grup insan ancak mikroskop altında bakılarak görülecek tarzda küçülmüştür; binler, onbinler, yüzbinler, giderek milyonlar önemsiz ayrıntı durumuna düşmüştür. Elektronik para, ödeme ve kredi kartları, elektronik para transferleri ve benzeri biçimdeki kaydî paranın dolaşım aracı da olmasıyla kağıt paraları neredeyse silip süpürmektedir. Avrupa merkezli düşünce ve çalışan sayısı artışına dayalı sermaye artışı fikri, daha şimdinin ve geleceğin anlaşılmasına gelmeden, artık yakın geçmişi bile açıklayamaz duruma düşmüştür.

«Yepyeni Çağ»ın kapısı aralanmıştır, «Yeni Çağ»da yaşayanların uygun davrandıklarında sorunlu gözükmeyen akıllarla «Yepyeni Çağ»ı kavramaya çalışıp, gelecek hakkında öngörülerde bulunmaya kalkışmak, ırmağın ters yönde aktığını düşünüp buna göre davranmaya benzeyecektir. «Bilgi çağı», «sanayi sonrası toplum» benzeri nitelemeler dünün kavramlarıyla güne bakmak olur. «Tarihin sonu», «kalkınmanın sonu», «bildik dünyanın

sonu» gibi nitelemeler, bu nitelemeleri yapanların konumlarını kaybettiklerini, ya da kaybetmek üzere olduklarını hissettiklerini işaret eder; hangi tarihin, hangi kalkınmanın, hangi bildik dünyanın sonu olduğunu sormak gerek. Avrupa'nın merkezîliği yanılısamasının sürdürülemez olduğunu görüp, yok efendim «Medeniyetler Savaşı», yok efendim «Haçlı Seferleri» deyip başa geri dönme çabaları, yani geçmişin geçmişini bugün kılıp, geçmişi gelecek kılma çabaları, yani bu «herşey silbaştan»mış hissini verme girişimleri açıkça gericiliktir.

Bu arada kendi kendini postmodernizm olarak niteleyen, ve boşa kürek çekmeyi yücelten, köpüğün şişmesine yardımcı olup buradan rızıklanan bir yaklaşım da gelişmiştir. Bu tür göksel girişimlere kalkış(a)mayan biz fanilere kalanın, başta yaşama, insan, eylem, çalışma olmak üzere vaz geçilemez kavramları yeniden düşünmek olduğu gözüküyor. Demokrasi gibi, insan hakları gibi, bir pozitif bilim gibi «Yeni Çağ»da uydurulan «evrensellik»lerin ancak ayak bağı olabilecekleri ve hani bağcıklı ayakkabı giyilecekse bir işe de yarayabilecekleri -biraz latife anlayışla karşılansın umuduyla- söylenebilir. Kimlik gibi, toplum gibi, düzen gibi, örgütlenme gibi, ulus gibi insanların muhabbetini kıran tutkulaşmış aklîlikler ortadan kalkmayacaklarsa radikal olarak anlam değiştireceklerdir. Örneğin, ulus insanların birer parçası olduğu bir makine olarak işlev görmüş, azalarının bir makine parçası gibi bakımlı tutulduğu, güvenceler içinde yaşatıldığı bir emek gücü stoğuna karşılık gelmiştir; bundan sonra böyle olmayacak gibidir. Bir yandan, insanın bu makine parçalığı durumunu garipsememesi, diğer yandan, ulusun bir makine olarak belli işlevleri yerine getirmesini sağlayacak tarzda oluşup dönüşmesi için ulus üzerinden geliştirilen güzellik ve ahlak artık gereksizleşiyor.

Türkali Mah., Beşiktaş